



För framgångsrik samhällsutveckling

EN KORT INTRODUKTION TILL SAMVERKAN
MED SOCIALA FÖRETAG



Sveriges
Kommuner
och Regioner

Inledning

Att hitta nya och innovativa sätt att utveckla framgångsrika välfärdslösningar på komplexa samhällsproblem på är en viktig uppgift för landets kommuner och regioner. I den omvandling av samhällsstrukturer som vi befinner oss i kan sociala företag visa på nya möjligheter, innovativa arbetsformer och lösningar i samhället. Ett brett anslag, erkännande och en öppenhet inför nya lösningar behövs hos de kommuner och regioner som vill skapa utrymme för denna potential.

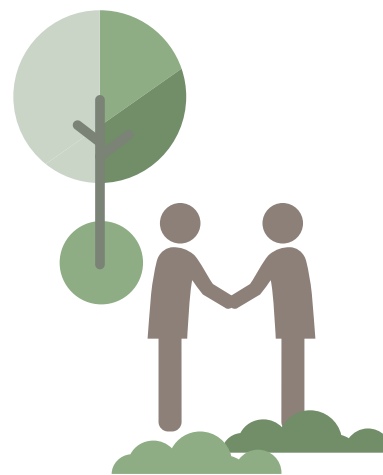
I denna broschyr ges en kort introduktion till kommuners och regioners samverkan med sociala företag. För mer information hänvisar vi till handboken *Ny väg till innovativa välfärdslösningar*, vilken är framtagen inom ramen för ett projekt finansierat av Tillväxtverket.

Stockholm i oktober 2020

Per-Arne Andersson
Direktör
*Avdelningen för utbildning
och arbetsmarknad*

Mattias Jansson
Direktör
*Avdelningen för ekonomi
och styrning*


Sveriges Kommuner och Regioner



Om sociala företag

”Det råder fortfarande en förhållandevis låg kunskap om alla begrepp som florerar och det är lätt att vi pratar förbi varandra. Jag tror att det är viktigt att vi förenklar och pratar om socialt företagande och dess nyttor och möjligheter på ett sätt som kan skapa intuitiv förståelse och en känsla av sammanhang, gärna med goda exempel hämtade ur verkligheten.”

Mikael Källman, näringslivsutvecklare Region Dalarna



**Nationell strategi
för sociala företag**

Vad som är sociala företag är inte helt lätt att bedöma. Vi har utgått från de tre kännetecken som är formulerade i den nationella strategi för sociala företag som regeringen antog 2018:

- Det är företag, oberoende av associationsform, där den affärsmässiga verksamheten är ett medel för att uppnå ett eller flera specifika samhällsnyttiga mål, exempelvis minska utanförskap, förbättra klimatet och miljön eller bidra till en tryggare livsmiljö.
- Företagets resultat mäts i relation till uppfyllelsen av de samhällsnyttiga mål som angetts som dess syfte att uppnå.
- Företagets ekonomiska överskott återinvesteras huvudsakligen i verksamheten, alternativt investeras i ett nytt samhällsnyttigt projekt, istället för att primärt tas ut som vinst genom avkastning till ägarna.¹

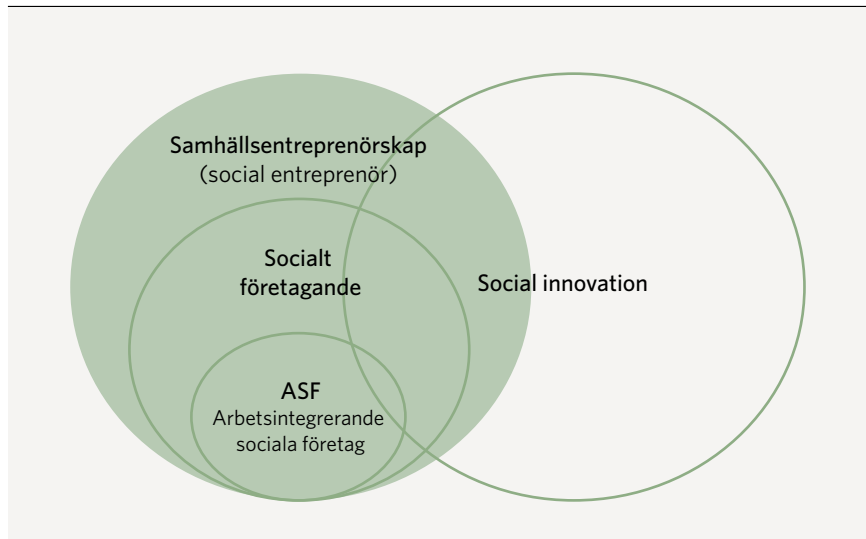
Not. 1. https://www.regeringen.se/491b2f/contentassets/0f9a51b89db64c7490d310a9b05dee19/2018_sociala-foretag.pdf.

Sociala företag baserar sin affärsverksamhet på en eller flera samhällsutmaningar. De kanske verkar för att förbättra miljön, för att minska utanförskap och öka inkludering eller för att stärka utvecklingen av en ort eller plats. Många sociala företag är dessutom arbetsintegrerande, vilket innebär att de ger människor ökade möjligheter att närma sig arbetsmarknaden, till exempel genom arbetsträning.

I Sverige finns ingen särskild lagstiftning som reglerar sociala företag. Det betyder att företagen kan bedrivas i olika associationsformer och ha skilda innehållsliga inriktningar.

Sociala företag baserar sin affärsverksamhet på en eller flera samhällsutmaningar.

FIGUR 1. Sociala företag, samhällsentreprenörskap och sociala innovationer



Källa: Tillväxtverket, jämför Nicholls 2018.



Fördelar för kommuner och regioner att samverka med sociala företag

”Eftersom sociala företag är en del av den ekonomiska tillväxten, levererar hälsovård, erbjuder jobbmöjligheter för utsatta grupper, främjar cirkulär ekonomi och erbjuder en mängd andra tjänster, är de en del av lösningen. Som beslutsfattare kan vi – och bör vi! – bidra till att de sociala företagen får förutsättningar att utvecklas.”

Ulla Engelmann, enhetschef för social ekonomi vid EU-kommissionen

LÄSTIPS!

Det finns ett stort antal rapporter och böcker om social innovation, samhälls-entreprenörskap samt sociala företag. Några som har en stark koppling till kommunal och regional verksamhet är dessa:

- *Innovationer i välfärden – möjligheter och begränsningar* skriven av Rolf Rønning med flera.
- *Veier til samarbeid – Sociale entreprenører som samarbeidspartnere i offentlig sektor – eksempler og idéer*, utgiven av det norska Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Samverkan mellan kommun/region och sociala företag kan ge innehållsliga vinster, till exempel ökad inkludering, ökad delaktighet eller minskad klimatpåverkan, allt beroende på vilken samhällsnytta som respektive socialt företag har som grundläggande målsättning. Detta framgår tydligt av den nationella strategin.

Genom att samverka med sociala företag förväntas kommuner och regioner uppnå dessa vinster på andra sätt än om de genomför aktiviteterna på egen hand. Med sitt samhällsnyttiga fokus kan sociala företag bland annat utföra tjänster som utvecklar den samhällsservice som kommuner och regioner ansvarar för på samma gång som de bidrar till att skapa en ny arbetsmarknad för dem som står allra längst ifrån den ordinarie arbetsmarknaden.

I arbetet med skolans kompensatoriska uppdrag köper vi tjänster från de sociala företagen till de elever som behöver kompletterande insatser för att nå målen.

Tack vare bygdens sociala företag kan kommunen behålla samhällsviktiga funktioner i hela kommunen.

Jag fick läkarens information översatt till mitt hemspråk tack vare en app som utvecklats av ett socialt företag.

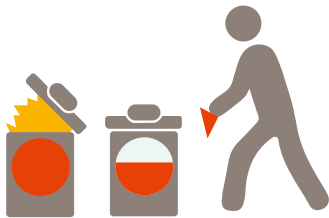
Kommunen köper frakt och transporter med miljövänlig inriktning av ett socialt företag.

Kommunens miljöpåverkan har minskat tack vare samarbete med sociala företag kring källsortering och återvinning.

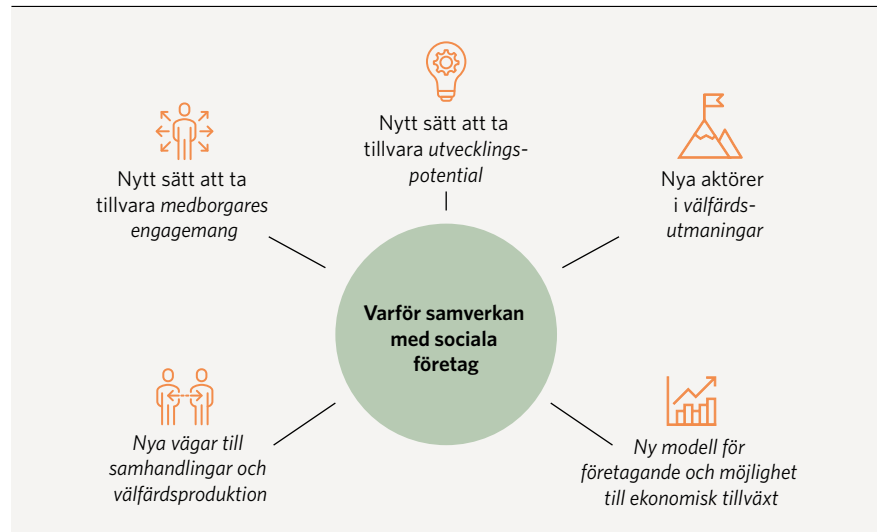
Jag började arbetsträna här i vintras. Nu har jag fått mitt livs första riktiga lön.

De sociala företagen är en viktig pusselbit i vårt arbete med att skapa ett inkluderande och delaktigt samhälle för alla.





FIGUR 2. Varför samverkan med sociala företag



”För oss har samverkan med sociala företag till stor del handlat om att bidra till en förbättrad folkhälsa. Vi vet alla hur viktigt det är att ha ett arbete. Men de sociala företagen är också viktiga ur ett kompetensutvecklingsperspektiv och ett inkluderingsperspektiv.”

Margareta Wandel, utvecklingsstrateg, Region Östergötland

”Många kommuner har svårt att klara av sin budget. Statsbidragen har minskat men pålagorna har ökat. Verksamheten ska drivas med mindre medel. Följden blir en diskussion om att enbart genomföra lagstadgad verksamhet. Allt ”lullull” som har ett stort värde går bort eftersom kommunen inte har någon möjlighet att leverera mycket av det som inte är lagstadgat. Då kan sociala företag vara en lösning. Med sociala företag kan välfärdsbygget och den svenska modellen fortsätta att utvecklas.”

Hans Traav, utvecklingschef Laxå kommun

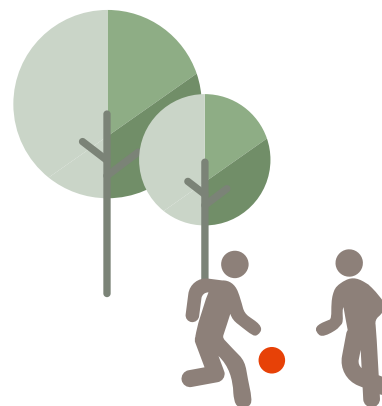
”Med sociala företag kan välfärdsbygget och den svenska modellen fortsätta att utvecklas.”

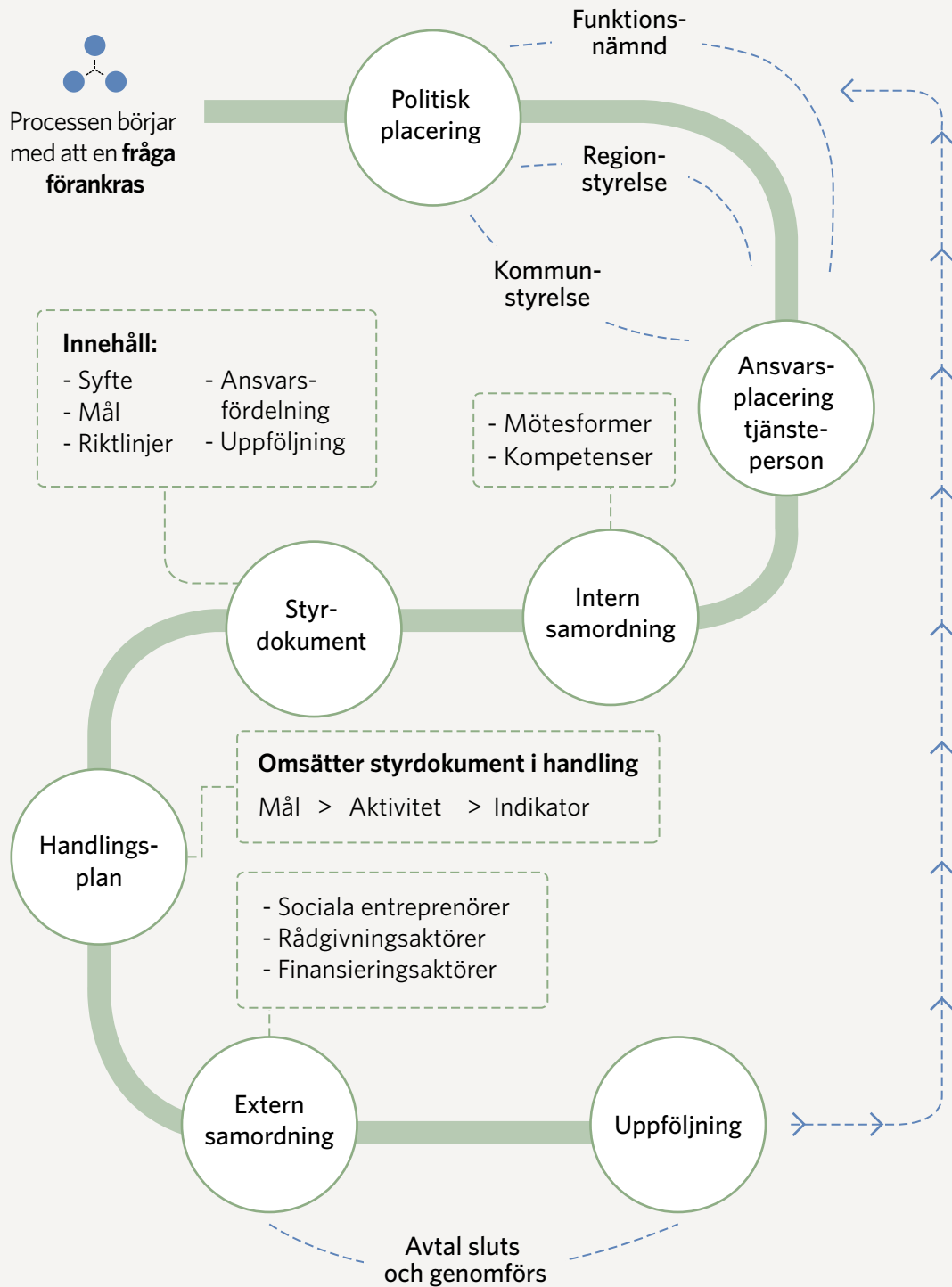
Förankra frågan politiskt och på tjänstemannanivå och bygg en extern samverkansstruktur

"Jag vill skicka med till politiken att ställa krav och sätta mål. Då tror jag att vi får en helt annan skjuts framåt."

Marie Emilsson, inköpssamordnare Söderhamns kommun

1. För att kommunens eller regionens samverkan med sociala företag ska utvecklas är en tydlig koppling till det politiska beslutsfattandet en framgångsrik väg. Huvudpoängen är att frågorna om sociala företag då får en placering i den politiska strukturen och blir en del av organisationens strategiska satsningar.
2. Kom överens om vem/vilka som ska ges det samordnande ansvaret för kommunens/regionens samverkan med sociala företag och hur den/dem ska utföra sitt uppdrag.
3. När frågorna har fått en hemvist politiskt och på tjänstepersonsnivå är det framgångsrikt om kommunen eller regionen formulerar en strategi eller en policy för socialt företagande.
4. Utveckla en extern samverkansstruktur, med syfte att säkerställa en långsiktig och konstruktiv dialog med sociala företag. Andra aktörer och intressenter bör delta, till exempel rådgivningsorganisationer som Coompanion, Almi och Nyföretagarcentrum och privata företag som är intresserade av att samverka med sociala företag.
5. Planera för uppföljning redan från början. Syftet är först och främst att säkerställa att aktiviteterna genomförs. Syftet är för det andra att tydligt visa att frågorna är prioriterade vid sidan av övriga frågor och blir därmed en central del i kommunens och regionens systematiska kvalitetsarbete.





Arbeta långsiktigt

Eftersom sociala företag ofta är nya behöver de hjälp att förstå vilka utmaningar de står inför och vilka behov de har. Flera sociala företag arbetar dessutom med personer som har olika typer av funktionsnedsättningar som påverkar deras arbetsförmåga. Därför är startsträckorna, både vad gäller utvecklingen av det sociala företaget, men också för anställda och deltagare i företagen, ofta längre än för traditionella företag. Det är viktigt att kommuner och regioner har ett långsiktigt åtagande och ger företagen och individerna tid att växa.

Finansiering och upphandling

Offentlig sektor är – och kommer att vara – den huvudsakliga kunden för många sociala företag. Det betyder emellertid inte att de sociala företagen ska finansieras med bidrag. När kommunen eller regionen har behov av till exempel arbetsträningsplatser eller vill köpa tjänster som bidrar till att minska klimatpåverkan eller öka inkluderingen i samhället, där en förening eller annan organisation kan erbjuda sådana tjänster, kan det bli fråga om en upphandlingspliktig tjänst. Då måste det regleras i ett avtal.

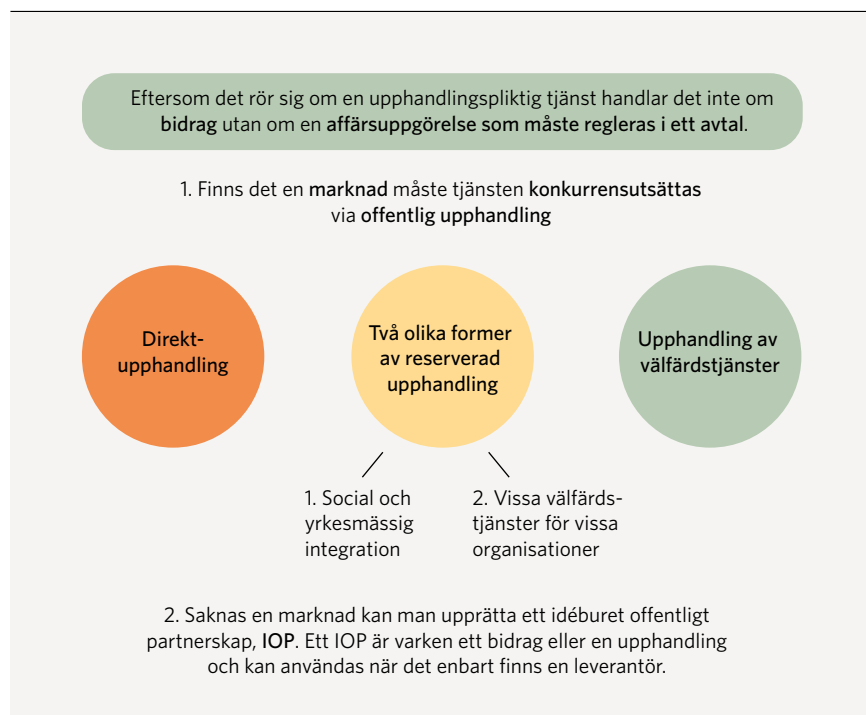
”Det finns en bild av att de här företagen inte är riktiga företag. Men det är helt fel. De sociala företagen verkar också på en marknad.”

Ronney Olsson, processledare Samordningsförbundet Finsam Gävleborg

Offentlig sektor är –
och kommer att vara –
den huvudsakliga
kunden för många
sociala företag.



FIGUR 3. Finansieringsmöjligheter



Saknas ett fastställt styrdokument finns det en risk för att upphandlingen blir en enstaka händelse eller leder i fel riktning.

För att kommunens eller regionens upphandlingar gentemot sociala företag ska bli framgångsrika och bidra till en strategisk utveckling av innovativa och framgångsrika välfärdslösningar är det viktigt att upphandlingarna vilar på de grundläggande styrdokument och handlingsplaner som upprättats i kommunen eller regionen. Saknas ett fastställt styrdokument finns det en risk för att upphandlingen blir en enstaka händelse eller leder i felaktig riktning.

En annan nyckelfaktor till framgångsrika upphandlingar är förkunskapen om de sociala företagen, vilka deras affärsområden är samt vilka varor och tjänster de säljer. Om kommuner eller regioner inte har denna förkunskap kan det bli svårt att genomföra en bra upphandling. De sociala företagen kanske inte ens är intresserade av att delta i upphandling? Att skaffa sig sådan kunskap är en viktig del av de upphandlingsförberedelser som måste göras.

LOKALT EXEMPEL – Upphandlingscenter

Genom att etablera en gemensam upphandlingsorganisation för sju kommuner i Dalarna har tio reserverade upphandlingar genomförts under de senaste åren. I samtliga dessa fall verkar större och mindre sociala företag som leverantörer. Kommunerna som deltar i upphandlings-samarbetet har en gemensam upphandlingspolicy. Policyn innehåller riktlinjer som kompletterar lagen om offentlig upphandling och ska tillämpas vid all upphandling. Policyn ger vägledning till anställda inom kommunerna och beskriver kommunernas förhållningssätt till leverantörerna.

Upphandlingscenter styrs av den gemensamma nämnden för upphandlingssamverkan. I nämnden, som är högsta styrande organ, deltar en politiker från varje samverkande kommun. Nämnden har beslutat om inriktningsmål som är mycket viktiga för den löpande verksamheten. Det finns flera politiskt fastställda inriktningsmål, bland annat att social hållbarhet ska vara en självklar del av upphandlingsarbetet. Nämnden har bestämt att minst 30 % av alla genomförda upphandlingar ska vara socialt ansvarsfulla och att Upphandlingscenter ska möjliggöra för sociala företag att kunna delta genom att använda reserverad upphandling vid fler än sex upphandlingar per år.



**”Vi kan skapa värde
för människor som
står utanför samhälle,
skapa fler jobb och ett
bättre samhälle.”**

Har kommuner och regioner utvecklat en intern och en extern samverkansstruktur finns det förutsättningar att genomföra bra upphandlingar. Genom den interna samverkansstrukturen kan kommunen och regionen samordna sig kring de behov och effekter som man vill att upphandlingen ska leda till. Med hjälp av den externa samverkansstrukturen kan kommuner och regioner skaffa sig goda kunskaper om de sociala företagen och andra aktörer.

En annan nyckelfaktor till framgångsrika upphandlingar är förkunskapen om de sociala företagen, vilka deras affärsområden är samt vilka varor och tjänster de säljer. Om kommuner eller regioner inte har denna förkunskap kan det bli svårt att genomföra en bra upphandling. De sociala företagen kanske inte ens är intresserade av att delta i upphandling? Att skaffa sig sådan kunskap är en viktig del av de upphandlingsförberedelser som måste göras.

”Genom att upphandla med sociala krav och upphandla med reserverade kontrakt stärker vi hela vårt samhälle. Alla får en chans till jobb.”

Mari Jonsson, kommunalråd i Borlänge kommun och vice ordförande i den gemensamma nämnden för upphandlingssamverkan

”Vi upphandlare kan göra skillnad. Vi kan skapa värde för människor som står utanför samhälle, skapa fler jobb och ett bättre samhälle. Hur kan man tycka att det här är något annat än superkul.”

Ingvar Berg, Upphandlingsstrateg Nordanstigs kommun

Upplysningar om innehållet:
Åsa Bengtsson, asa.bengtsson@skr.se

© Sveriges Kommuner och Regioner, 2020
Bestnr: 5522
Text: Anders Bro
Produktion: Advant
Tryck: LTAB, 2020

Vill du veta mer om hur kommuner och regioner kan finna nya vägar till välfärdslösningar genom att utveckla samverkan och skapa affärer med sociala företag så kan du ta del av vår nya handbok: [Ny väg till innovativa välfärdslösningar – en handbok om samverkan med sociala företag.](#)

Handboken har tagits fram inom ramen för ett projekt finansierat av Tillväxtverket, arbetet har letts av Åsa Bengtsson, utredare på avdelningen för utbildning och arbetsmarknad i nära samverkan med utredarna Lena Langlet och Lars Kolmodin på avdelningen för ekonomi och styrning. Anders Bro, från Region Örebro län är den som, på uppdrag av SKR, har skrivit handboken. Anders har under flera år aktivt verkat för att etablera frågor om sociala företag på en strategisk och operativ nivå i sin egen organisation, Region Örebro län.

Med handboken vill SKR ge kommuner och regioner en introduktion till sociala företag och ge konkreta exempel på hur framgångsrik samverkan med sociala företag kan utvecklas och bedrivas.

Bestnr: 5522

Beställ eller ladda ner på webbutik.skr.se

Post: 118 82 Stockholm | **Besök:** Hornsgatan 20

Telefon: 08-452 70 00 | skr.se



**Sveriges
Kommuner
och Regioner**